

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1914.

Första kammaren.

Nr 15.

Onsdagen den 10 juni.

Kammaren sammanträdde kl. 2 e. m.

Upplästes följande ingivna läkarintyg:

Att ledamoten av riksdagens 1:sta kammare, bruksägare *Gunnar Ekelund*, på grund av akut luftrörskatarr tillsvidare är förhindrad att deltaga i riksdagens arbete, intygas härmed.

Stockholm ⁹/₆ 1914.

Gustaf Lindberg,
leg. läk.

Anmäldes och bordlades statsutskottets utlåtande nr 8, angående regleringen av utgifterna under riksstatens åttonde huvudtitel, innefattande anslagen till ecklesiastikdepartementet.

Företogs val av sju ledamöter i kammarens tillfälliga utskott nr 1, till vars behandling hänvisats de inom kammaren väckta motionerna nr 26 och 63.

Därvid avlämnades 127 valsedlar, som godkändes och efter partibeteckning ordnades i två särskilda grupper så, att en grupp bildades av 74 valsedlar med överskrift »nationella partiet» och en andra grupp av 53 valsedlar med överskrift »liberala samlingspartiet».

Härpå bestämdes till den utsträckning, som för utseende av förskrivet antal ledamöter var nödigt, för vardera gruppen ordningen mellan namnen å gruppens valsedlar, och blevo därvid med iakttagande av härför stadgade grunder namnen uppförda så, som här efteråt sägs.

För »nationella partiet» uppfördes såsom

- nr 1 herr Hammarskjöld,
- » 2 » Hallberg,
- » 3 » Malmberg,
- » 4 » Olsson, Valerius,

vilka fyra namn i denna följd upptagits å gruppens alla valsedlar.

Första kammarens protokoll vid senare riksdagen 1914. Nr 15. 1

För »liberala samlingspartiet» uppfördes såsom

- nr 1 herr Sandler,
- » 2 » Pettersson, Olaus,
- » 3 » Olsson, Oscar,

vilka tre namn i denna följd uppförts å gruppens alla valsedlar.

Härefter vidtogs enligt givna bestämmelser fördelning av platserna mellan de båda valsedelgrupperna, och befunnos därvid nedan-nämnda personer hava blivit till ledamöter i utskottet valda i följande ordning:

herr Hammarskjöld	från »nationella partiet»,
» Sandler	» »liberala samlingspartiet»,
» Hallberg	» »nationella partiet»,
» Pettersson, Olaus,	» »liberala samlingspartiet»,
» Malmberg	» »nationella partiet»,
» Olsson, Valerius,	» »
» Olsson, Oscar,	» »liberala samlingspartiet»,

Företogs val av sju ledamöter i kammarens tillfälliga utskott nr 2, till vars behandling hänvisats de inom kammaren väckta motionerna nr 60, 61 och 62.

Därvid avlämnades 127 valsedlar, som godkändes och efter parti-beteckning ordnades i två särskilda grupper så, att en grupp bildades av 75 valsedlar med överskrift »nationella partiet» och en andra grupp av 52 valsedlar med överskrift »liberala samlingspartiet».

Härpå bestämdes till den utsträckning, som för utseende av föreskrivet antal ledamöter var nödigt, för vardera gruppen ordningen mellan namnen å gruppens valsedlar, och blevo därvid med iakttagande av härför stadgade grunder namnen uppförda så, som här efteråt sägs.

För »nationella partiet» uppfördes såsom

- nr 1 friherre De Geer, Fabian,
- » 2 herr Danström,
- » 3 greve Spens,
- » 4 herr Forssman,

vilka fyra namn i denna följd upptagits å gruppens alla valsedlar.

För »liberala samlingspartiet» uppfördes såsom

- nr 1 herr Rosén,
- » 2 » Steffen,
- » 3 » Österberg,

vilka tre namn i denna följd upptagits å gruppens alla valsedlar.

Härefter vidtogs enligt givna bestämmelser fördelning av platserna mellan de båda valsedelgrupperna, och befunnos därvid nedan-

nämnda personer hava blivit till ledamöter i utskottet valda i följande ordning:

friherre De Geer, Fabian, från »nationella partiet»,	
herr Rosén	> »liberala samlingspartiet»,
> Danström	> »nationella partiet»,
> Steffen	> »liberala samlingspartiet»,
greve Spens	> »nationella partiet»,
herr Forssman	> »
> Österberg	> »liberala samlingspartiet».

Herr statsrådet *Vennersten*, som meddelat, att han ämnade vid detta sammanträde besvara herr K. J. Ekman den 23 nästlidne maj framställda interpellation angående nykterhetslagstiftning, erhöll nu ordet och yttrade:

*Interpellation
ang. nykter-
hetslagstift-
ning.*

I en med kammarens tillstånd till mig framställd interpellation har herr K. J. Ekman erinrat om, att inom finansdepartementet sakkunniga tillkallats för att biträda med bearbetandet av inkomna yttranden över nykterhetskommitténs förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker och till handläggning i övrigt av förslaget samt framställt det spörsmål: huruvida det åt de sakkunniga lämnade uppdraget medgiver, att dessa må kunna till behandling företaga nykterhetskommitténs förslag till förordning angående försäljning av rusdrycker m. m. jämväl ur de av interpellanten avgivna synpunkter.

Vad interpellanten härvid huvudsakligen åsyftat torde vara att enligt hans mening nykterhetssträvandena närmast borde inriktas på åstadkommande av ett fullständigt kommunalt veto i förening med kvalificerad majoritet för medgivande av tillstånd till försäljning av rusdrycker och att, därest lokalt veto skulle ifrågakomma, detta i alla händelser borde begränsas till städerna.

Med anledning härav ber jag få anföra följande. Det avgivna kommittébetänkandet, vilket skall tjäna som grundval för de av mig tillkallade sakkunnigas arbeten, upptager icke vad interpellanten uppställer såsom nykterhetssträvandenas närmaste mål och i betänkandet förordas folkomröstningsveto för såväl land som stad. De sakkunnigas uppdrag innefattar dock icke något hinder för dem att till behandling upptaga även de frågor, som av interpellanten berörts. Snarare synes mig nykterhetsfrågans viktiga lösning förutsätta, att uppslag, som under arbetet kunna framkomma, bliva föremål för granskning, dock att utredningsarbetet härmed icke obehörigen fördröjes. Naturligtvis måste sådana spörsmål lämnas åsido, som äro föremål för nykterhetskommitténs fortsatta arbete.

Interpellation
ang. nykter-
hetslagstift-
ning.
(Forts.)

I anslutning till vissa i interpellationen gjorda uttalanden tillåter jag mig vidare meddela följande.

Såsom jag för någon tid sedan i riksdagen omnämnt, har det varit min tanke, att förslag i nykterhetsfrågan skulle kunna av Kungl. Maj:t föreläggas denna riksdag. Som bekant ha av särskild anledning vissa svårigheter uppkommit, men jag anser mig det oaktat våga hoppas, att vid innevarande riksdag framställning skall kunna avlåtas i ämnet.

Med detta mål för ögonen har jag planlagt det utredningsarbete, som sedan en tid tillbaka pågår och som igångsattes så snart sig göra lät, och kommer det nu att under dess fortgång visa sig, om det kan bliva möjligt att avlåta proposition för riksdagen i så god tid, att riksdagens avslutande därigenom icke över hövan fördröjes.

Det torde i detta sammanhang böra påpekas, att vissa av de frågor, som kunna fordra en lösning i samband med de föreslagna lagstiftningsåtgärderna, äro av beskaffenhet att kräva en ingående utredning utöver den, som tidigare förebragts. Jag vill i detta avseende särskilt hänvisa till den viktiga frågan om ersättning till de näringsidkare samt arbetare och övriga anställda, som kunna komma att beröras av en dylik lagstiftnings genomförande. Jag vill ock omnämna, att jag på grund av den 14 nästlidne maj erhållet nådigt bemyndigande lämnat särskilt uppdrag åt två sakkunniga personer att förebringa fullständigare utredning, i vad mån möjlighet förefinnes att i försäljningsavseende draga en ur nykterhetssynpunkt tillfredsställande annan gräns mellan starkare och svagare maltdrycker än den nu stadgade samt angående därmed sammanhängande tekniska spörsmål. Det torde knappast behöva framhållas, att, om en lämplig sådan gräns kan finnas, detta kommer att i hög grad underlätta lösningen av ersättningsfrågan.

Vid sidan av pågående utredningsarbete angående samtliga de frågor, som beröras i nykterhetskommitténs förslag, bedrivs inom finansdepartementet en särskild utredning beträffande några punkter, där en *omedelbar* ändring i gällande föreskrifter synes önskvärd. Det torde vara onödigt att betona, att en härpå grundad framställning till riksdagen icke i *något* avseende skulle ställa sig hindrande för en mera omfattande lagstiftning, som enligt nykterhetskommitténs förslag i varje fall skulle kräva ett par års övergångstid. Meningen med den ifrågavarande framställningen vore i främsta rummet att möjliggöra, att inom den närmaste framtiden de strävanden, som från vissa bolag under de senaste åren gjort sig gällande, att söka förhindra utminuterung av brännvin till personer, vilka gjort sig kända för spritmissbruk, kunde bedrivas med större effektivitet redan innan en reformerad nykterhetslagstiftning trätt i kraft. Det synes mig vara av vikt, att även dessa strävanden till nykterhetens höjande erhålla statsmakternas välbehövliga stöd.

Herr Ekman, K. J.: Jag anhåller härmed att till herr statsrådet och chefen för finansdepartementet få framföra min tacksamhet för det välvilliga mottagandet av interpellationen och för det svar, som här i dag avgivits.

*Interpellation
ang. nykter-
hetslagstift-
ning.*

(Forts.)

Det framgår av detta svar, att herr statsrådet har för avsikt att kraftigt fullfölja det utredningsarbete, som redan blivit igångsatt, och att låta frågan bliva föremål för en både grundlig och allsidig utredning. Sålunda kommer att föreligga till frågans bedömande först och främst nykterhetskommitténs stora betänkande med den vidlyftiga utredning, som redan där är verkställd, vidare myndigheternas utlåtanden över detta betänkande, än vidare alla de nya uppslag och synpunkter, som framkommit motionsvis nu under riksdagen, och slutligen de sakkunnigas utredning och förslag. Ehuru tiden nu är knapp, är det likväl min förhoppning, att ur detta rika material skall kunna framgå ett resultat, om vilket riksdagens kamrar skola kunna ena sig redan vid denna riksdag. Jag tror, att nykterhetsvännerna i landet skola i likhet med mig känna sig tacksamma för de ord, som i dag blivit uttalade från regeringsbänken. Vi veta alla, att de äro uppburna av en personlig övertygelse och av ett livligt intresse för denna stora sak, som berör hela landets väl, nämligen höjandet av folkets sedliga styrka och värnandet av tusentals svenska hem.

Herr Clason: När jag åhörde chefens för finansdepartementet anförande, kunde jag icke neka, att det hos mig framkallade några reflexioner.

Den ena var den, att, såsom jämväl den siste talaren uttalade, det förefaller som om även mycket ivriga nykterhetsvänner borde vara synnerligen tacksamma för de utsikter, som chefen för finansdepartementet lämnade, att årets riksdag skall få mottaga åtskilliga förslag från Kungl. Maj:t till nykterhetsfrågans förande framåt. Såvitt jag förstod, var det ju nämligen så, att chefen för finansdepartementet omnämnde flera slags utredningar i sitt anförande och att han rörande dem alla hoppades, att om möjligt förslag skulle kunna framläggas. Om jag icke hörde miste, nämnde han sist i sitt anförande vissa speciella frågor rörande vilka alldeles särskilt behov av reformer fortast möjligt föreläge, och han hoppades, att på den punkten med tämligen visshet förslag skulle kunna framläggas för riksdagen. Men jag fattade honom också så, att även den stora frågan i allmänhet skulle komma att närmare behandlas under dessa utredningar, och även rörande den ställde han i utsikt att mera omfattande förslag skulle komma fram. Sålunda, man skulle få förvänta flera olika förslag från regeringens sida, och det förefaller mig då, såsom jag nyss sade, att detta bör vara något, som man ur många synpunkter måste vara tacksam för. När nämligen läget är sådant, som det är, att nykterhetskommitténs förslag är och måste vara under vidare utredning, och när därtill kommit, att i de nykterhetsmotioner, som framställts vid

Interpellation
ang. nykter-
hetslagstift-
ning.
(Forts.)

denna riksdag, man i vissa fall icke kunnat ena sig om de speciella förslagen, så synes det mig som om det även på det hållet borde vara klart, att för alla andra, som möjligen stått dessa frågor mera fjärran, det skulle fordras ganska mycket, för att de skulle vilja taga några mera bestämda steg i en för dem hittills icke fullständigt utredd fråga. Och jag betvivlar, att några sådana mera bestämda steg skulle komma att tagas enbart på grund av de i de enskilda motionerna lämnade framställningarna. Däremot förefaller det mig som om saken ter sig helt anorlunda, om Kungl. Maj:t kommer med ett förslag, som fyller vad som brister i de enskilda utredningarna, och den, som vill, att nykterhetsfrågan verkligen skall föras framåt vid denna riksdag — och det är min livliga förhoppning att så sker — borde således inse, att just ett sådant förslag från regeringens sida kan främja den mera än något annat.

Den andra reflexionen jag skulle vilja framföra är den, att om det är så, synes det mig visa, att för dessa frågors framgång, — särskilt om man blott ser på deras *sakliga* framgång — just det beslut, som kammaren härom dagen fattade, då den för närvarande icke ville tillsätta något särskilt utskott för de enskilda motionernas behandling, var synnerligen klokt. Ty om ett sådant utskott kommit till stånd, vad hade då blivit följden? Jo, såvitt jag förstår, ett av de två: *antingen* hade utskottet, såsom det varit vanligt med de utskott, jag känner till, inväntat den kungl. propositionen, innan det börjat sitt arbete, men då hade ju dess samvaro dessförinnan varit fullständigt onödig, eller också hade utskottet börjat sin utredning, medan Kungl. Maj:t hållit på med sin. Men just med ett sådant parallellarbete hade man dels naturligtvis gjort ett onödigt dubbelarbete, dels hade det kunnat lätt hända, att man på ett och annat håll låst fast sig och, såvitt jag förstår, hade detta riskerat att tilltrassla frågan, så att dess lösning försvårats, vilket naturligtvis icke varit till frågans gagn. Även ur den synpunkten synes det mig lyckligt, att vi nu hava att påräkna förslag från Kungl. Maj:t i ärendet och att vi icke hava skridit till någon brådstörtad behandling av ärendet, förrän de föreligga.

Så är det en tredje reflexion, som jag ej heller kan undertrycka, och det är den, att hela situationen på ett i formellt hänseende mycket påfallande sätt har en slående likhet med en tilldragelse, som passerade en gång vid vårt nuvarande riksdagsskicks begynnelse, nämligen vid 1868 års riksdag.

Det yttrades under den förra debatten, att första kammaren skulle slå in på en alldeles ny praxis, om den icke biträdde det förslag om särskilt utskott, som kom från andra kammaren. Och det framhölls, att i alla de fall, då från andra kammaren kommit en sådan framställning om särskilt utskott för behandling av enskilda motioner, hade första kammaren biträtt den. *Så har emellertid alldeles icke varit förhållandet.* Första kammaren har, såvitt jag kunnat finna, tre gånger efter 1866 biträtt

ett sådant förslag från andra kammaren om tillsättande av särskilt utskott för behandling av enbart enskilda motioner, nämligen två gånger 1867 och en gång 1868, men kammaren har under ungefär samma period fyra gånger avslagit liknande framställningar, nämligen tre gånger 1868 och en gång 1872. Dessutom har kammaren vid två andra tillfällen, 1870 och 1878, endast på det sätt bifallit en dylik framställning, att den skurit bort en del av de ärenden, för vilka ett särskilt utskott begärts.

Men vad jag särskilt vill påpeka och vad som är av synnerligt intresse för hela denna frågas behandling, det är, att mellan ett av dessa fall och det, som nu föreligger, det finnes en frappant likhet. Detta gäller ett av de fall, som passerade vid 1868 års riksdag. Då kom från andra kammaren ett förslag om särskilt utskott för behandling av frågor rörande organisationen av rikets försvarsväsen och därmed sammanhängande andra förslag. Det hade framställts på grund av enskilda motioner i andra kammaren. När emellertid frågan kom till första kammaren, så erinrades här, att Kungl. Maj:t i trontalet hade uttryckt sin förhoppning, att proposition i ämnet skulle kunna framläggas, och att man därför icke borde på förhand tillsätta något särskilt utskott. Jämväl en av dem, som mest ivrade för tillsättande av ett dylikt utskott, framhöll, att även om ett särskilt utskott tillsattes, det under sådana förhållanden icke borde träda i verksamhet förrän den kungl. propositionen kommit och han önskade därför, att om man skulle besluta ett särskilt utskotts tillsättande, man dock skulle antingen uppskjuta valet av ledamöter, eller ock ålägga utskottet att icke träda i verksamhet förrän den kungl. propositionen kommit.

Kammaren torde finna, att detta fall är fullkomligt likarat med det, som nu tilldragit sig i denna fråga. Skillnaden är blott, att samma tanke, som nu låg i motiveringen för kammarens beslut då blev av kammaren genom själva beslutet uttalad, att nämligen om en kungl. proposition komme, kammaren skulle få tillfälle att taga frågan om tillsättande av särskilt utskott under förnyat övervägande. Men i det stora hela förelåg alldeles samma grundtanke, som jag nu tillåtit mig understryka, nämligen att det för framgången av en sådan fråga som denna är av synnerlig vikt, att, när den ligger under utredning, man väntar till dess förslag verkligen kommit från Kungl. Maj:t och ej dessförinnan påskyndar frågan genom brådstörtad utskottsbehandling.

Herr Karlsson, K. G.: Jag begärde ordet endast med anledning av den siste ärade talarens yttrande. Han uttryckte ju sin stora glädje över den klokhet, som första kammaren ådagalagt genom sitt i lördags fattade beslut, och han motiverade detta sitt omdöme därmed, att om man hade tillsatt ett särskilt utskott, så skulle man hava riskerat, att frågan blivit mera tilltrasslad. Detta skulle ha inträffat därför att antingen

*Interpellation
ang. nykter-
hetslagstift-
ning.
(Forts.)*

Interpellation
ang. nykter-
hetslagstift-
ning.
(Forts.)

skulle utskottet nödgats invänta den kungl. propositionen, innan det skred till behandling av motionerna, eller också skulle det hava påbörjat sitt arbete genast. Nu har jag mycket svårt att inse, att ej detsamma blir förhållandet med bevillningsutskottet. Antingen nödgas detta att invänta den kungl. propositionen eller också får det påbörja arbetet med motionen nu. Jag har litet svårt att se, vari skillnaden skulle ligga. Om det nu vore så, att det svar, som herr statsrådet och chefen för finansdepartementet i dag lämnat, hade inneburit ett bestämt löfte, att frågan i hela dess vidd skulle vid denna riksdag komma att upptagas, så är det givet, att utskottet, vare sig det vore ett särskilt utskott eller som nu bevillningsutskottet, hade haft att avvakta den kungl. propositionen. Nu undrar jag emellertid, om ej kammarens ledamöter av det lämnade svaret fått det intrycket — åtminstone har jag fått det — att man svårigen kan tänka sig att hela denna fråga, omarbetad i vissa punkter, skulle hinna att framläggas för den nu sittande riksdagen utan att, som herr statsrådet uttryckte det, riksdagen skulle komma att över hövan förlängas. Troligt är väl, att man får en proposition rörande endast några punkter, där man utan att störa arbetet i övrigt kan företaga omedelbara ändringar, och under sådana förhållanden vill jag verkligen säga, att det förefaller mig, som om bevillningsutskottet har anledning att gå till omedelbar behandling av de föreliggande motionerna, om man också tills vidare endast fattar provisoriska beslut.

Föredrogs och hänvisades till bankoutskottet Kungl. Maj:ts den 8 i denna månad bordlagda nådiga proposition, nr 94, angående pension till vissa förmän och arbetare vid statens järnvägar.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet de den 8 innevarande juni bordlagda kungl. propositionerna:

nr 95, angående årligt understöd åt förre stationsinspektoren vid statens järnvägar Carl Edvard Jungbergs änka Ida Erika Jungberg, född Engströmer; och

nr 98, angående användandet av överskott å medel, som anvisats till stambanan genom övre Norrland.

Föredrogs och hänvisades till jordbruksutskottet följande den 8 innevarande månad bordlagda nådiga propositioner:

nr 99, angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att försälja tomter och områden från de under styrelsens förvaltning ställda fastigheter i Älvsborgs samt Göteborgs och Bohus län m. m.; samt

nr 100, angående bemyndigande för vattenfallsstyrelsen att bereda nuvarande tomträttshavare i Trollhättan viss förmån vid övergång till av Kungl. Maj:t medgivet nytt tomträttssystem.

Föredrogos och hänvisades till statsutskottet nedannämnda den 8 i denna månad bordlagda nådiga propositioner:

nr 101, angående tillstånd för underläkaren vid Kristinehamns hospital, medicine kandidaten Axel Boo Erik Wahlström att söka och erhålla befattning såsom biträdande läkare vid statens hospital och asylor med förordnande tills vidare; samt

nr 102, angående bidrag av statens järnvägars trafikmedel till svenska järnvägsmännens vilohemsförening samt till rekreatiohemmet för Sveriges lokomotivmän.

Efter föredragning av herr *Steffens* den 8 innevarande juni bordlagda motion nr 80, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åtgärder för beredande av bättre vård i vissa fall åt barnsängskvinnor jämte nyfödda barn, hänvisades denna motion till kammarens tillfälliga utskott nr 2.

Vid föredragning av herr *Skarstedts* den 8 i denna månad bordlagda motion nr 81, angående skrivelse till Konungen i fråga om obligatoriskt införande av slöjdundervisning vid de allmänna läroverken, hänvisades denna motion till kammarens tillfälliga utskott nr 1.

Herr statsrådet *Broström* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 61, med förslag till lag angående förlängd tjänstgöring i vissa fall för värnpliktiga, tillhörande flottan.

Herr *Kjellén* avgav en motion, nr 82, om ändring i regeringsformens § 109 och riksdagsordningens § 5 m. fl.

Motionen blev på begäran bordlagd.

Herr statsrådet *Vennersten* avlämnade Kungl. Maj:ts nådiga proposition nr 114, med förslag till förordning om arvsskatt och skatt för gåva.

Denna proposition blev på begäran bordlagd.

Föredrogs och hänvisades till särskilda utskottet Kungl. Maj:ts denna dag avlämnade nådiga proposition, nr 61, med förslag till lag angående förlängd tjänstgöring i vissa fall för värnpliktiga, tillhörande flottan.

Justerades åtta protokollsutdrag för denna dag ävensom protokollet för den 3 innevarande månad.

Kammarens sammanträde avslutades kl. 2,54 e. m.

In fidem
A. v. Krusenstjerna.
